

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat
Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Betreft: Programmatische Aanpak Grote Wateren 3^e tranche – gezamenlijke reactie vanuit het IJsselmeergebied

Excellenties,

Het Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied (BPIJ) is verheugd met uw aandacht voor het IJsselmeergebied vanuit de 3^e tranche Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Als Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied vertegenwoordigen wij de overheden, maatschappelijke organisaties en belangengroepen die betrokken zijn bij de Agenda IJsselmeergebied 2050 (AIJG2050) en het Deltaprogramma IJsselmeergebied (DPIJ).

Graag gaan wij dan ook in op uw verzoek aan de regio om te reflecteren op de projectvoorstellen van het Rijk en om onze ideeën naar voren te brengen. We doen dat door vanuit voor ons belangrijke invalshoeken te reflecteren op PAGW en u op basis daarvan te adviseren. Voorts benoemen we de elf voorstellen die bij u zijn ingediend vanuit het IJsselmeergebied en tenslotte nodigen we u uit om met ons een vervolg te geven aan onze adviezen en samen tot nog betere projecten te komen die allen bijdragen aan onze gezamenlijke ambitie: een toekomstbestendig ecosysteem.

PAGW en het IJsselmeergebied: vijf voor het gebied belangrijke invalshoeken

Hieronder reflecteren we op de PAGW 3^e tranche vanuit vijf voor het IJsselmeergebied belangrijke invalshoeken, te weten integraliteit, gebiedsgerichtheid, adaptiviteit, klimaatadaptatie en inzet van middelen. We beschouwen deze invalshoeken zowel vanuit onze gezamenlijke ambities, zoals die zijn vastgesteld in AIJG2050 en DPIJ, als vanuit onze ervaringen met PAGW 2^e tranche in het gebied.

1. Integraliteit

Integraliteit is de belangrijkste voorwaarde voor de realisatie van onze gezamenlijke gerealiseerde en nieuwe ambities. Onze uitdaging is het steeds in onderlinge samenhang beschouwen van de diverse opgaven voor de korte, middellange en lange termijn, in goede samenwerking en vanuit een ontwikkelende houding. In samenhang betekent ook het zorgvuldig afwegen van de waarden, kwaliteiten en functies in het gebied, waarbij rijk en regio zich samen verantwoordelijk voelen voor het proces en het resultaat. Doelmatigheid en draagvlak zijn daarbij steeds de voorwaarden. Dit

sluit uitstekend aan bij de mate van samenwerking die vanuit PAGW wordt beoogd¹ en is tevens conform uw rijksbeleid (NOVI, Nationaal Water Programma, MIRT-spelregels en indachtig de aankomende Omgevingswet).

Ervaringen leren dat het gecompliceerd is om optimaal integraal te werken. De oorzaak is veelal gelegen in een door overheden vaak te strak gehanteerde sectorale benadering en scope - met als gevolg een te beperkte insteek van verkenningen - en een doorlopende zoektocht naar een goede wijze van samenwerken en in synergie invulling geven aan gezamenlijke verantwoordelijkheden.

Als regio adviseren wij dat ieder PAGW-project de ruimte krijgt om op basis van lerende evaluatie invulling aan integraliteit te geven. Daarbij is het advies om niet enkelvoudig, maar meervoudig naar functies te kijken en kansen te verkennen voor integreren, combineren en meekoppelen van functies.

2. Gebiedsgerichtheid

De regio maakt zich sterk voor een gebiedsgerichte benadering. We willen plannen op elkaar afstemmen, zowel ruimtelijk als in de tijd, en als rijk en regio samen optrekken. De ambitie is het IJsselmeergebied als één groot systeem te benaderen vanuit de diversiteit die in het gebied als geheel bestaat.

Onze ervaringen met eerdere PAGW-projecten zijn dat dit nog niet altijd lukt. Een gebiedsgerichte aanpak staat dikwijls op gespannen voet met de vanuit PAGW vooralsnog sectoraal ingestoken opdracht. Wij willen dat de doelen die we in het gebied willen bereiken vanuit PAGW en de doelen van andere projecten en programma's elkaar waar mogelijk versterken. Dat betekent op zijn minst dat we die verschillende doelen en milieueffecten gebiedsgericht, in plaats van projectgericht, moeten verkennen. Wij streven naar een evenwicht tussen alle verschillende opgaven in het IJsselmeergebied, zoals in het AIJG2050 en DPIJ bekrachtigd. Echter, wij constateren dat er kansen worden gemist wanneer het belang van een specifiek project voorop staat.

Ons advies is dat binnen de PAGW-systematiek ruimte wordt gecreëerd om het uit te voeren project in een bredere gebiedsgerichte context te plaatsen en de aanpak eventueel aan te passen naar een gebiedsgericht plan. Zo kunnen alle maatschappelijke opgaven in samenhang met het PAGW-project worden beschouwd en aangepakt.

3. Adaptiviteit

Procesmatig is onze ambitie flexibiliteit en adaptiviteit in te passen. Binnen de looptijd van een project moet ruimte zijn voor het opnemen van de meest recente kennis en inzichten en voor (onverwachte) ontwikkelingen. We willen dat ontwerpen op basis van monitoring en voortschrijdend inzicht kunnen worden versterkt. De MIRT-spelregels beschrijven dit.

Wij hebben in de praktijk van de PAGW-projecten geconstateerd dat het gekozen proces niet altijd adaptief is of niet altijd wordt bijgestuurd als nieuwe inzichten daar aanleiding toe geven. Ontwikkelingen die mogelijk bij kunnen dragen aan het doelbereik worden niet altijd volwaardig meegenomen. We missen daardoor kansen.

Ons advies is dat rijk en regio gezamenlijk onderzoeken hoe ze gezamenlijk als één overheid kunnen optrekken. We willen leren hoe we elkaar kunnen aanspreken op de MIRT-spelregels en onze aanpak flexibel kunnen inrichten.

4. Klimaatadaptatie

Het nationale beleidsdoel voor zoetwater stelt dat Nederland in 2050 weerbaar moet zijn tegen zoetwatertekorten. Dit doel wordt bereikt door instandhouding en bevordering van een gezond en evenwichtig watersysteem en effectief en zuinig gebruik van de zoetwatervoorraad. Wij verwachten dat aanpassingen in het IJsselmeergebied klimaatneutraal worden gerealiseerd en dat de regels met betrekking tot de buitendijkse delen voor het IJsselmeergebied worden gehanteerd. Deze dienen ter bescherming van de zoetwaterbuffer en het waterbergend vermogen.

¹ Bron: PAGW - Hoe we werken: <https://www.pagw.nl/hoe-we-werken>.

Een aanzienlijk deel van de PAGW-projecten gaan over verlanding. Dit kan leiden tot beperking van de ruimte in de bandbreedte van het peilbesluit en daarmee de zoetwatervoorraad verkleinen. In droge zomers heeft dat vrijwel direct consequenties voor diverse functies als akkerbouw, natuur, drinkwater, etc. Afhankelijk van het ontwerp kan verlanding ook effect hebben op het waterbergend vermogen. Door klimaatverandering is de noodzaak om voorzichtig om te gaan met de zoetwatervoorraad en het waterbergend vermogen steeds urgenter. Ook kan nieuwe natuur leiden tot aanvullende voorwaarden voor het peilbeheer, waardoor het watersysteem minder robuust wordt en belemmeringen oplevert voor mogelijke aanpassingen.

Wij vragen om bij de uitwerking, uitvoering en ontwerp van de PAGW-projecten te zorgen voor een inrichting van de natuur die adaptief is en nauwelijks tot geen impact heeft op de zoetwaterbeschikbaarheid en op het waterbergend vermogen. De natuurdoelstellingen moeten kunnen meebewegen met toekomstige peilstijgingen en/of uitzakkingen. Wij willen voorkomen dat een toekomstbestendige inrichting van het water- en ecosysteem bij voorbaat begrensd wordt.

5. Inzet van middelen

Onze roep om een integrale, gebiedsgerichte en (klimaat)adaptieve benadering leidt tot de wens om ook middelen meer flexibel te kunnen inzetten.

De bestaande wijze van financiering bemoeilijkt het inspelen op nieuwe kansen die zich mogelijk voordoen in de uitvoeringstermijn van de 3^e tranche. Ook sluit de huidige manier van financiering niet goed aan op de gewenste integrale benadering van opgaven in het IJsselmeergebied. De PAGW-gelden worden momenteel sec ingezet voor natuur.. Dit maakt het meekoppelen met andere doelen mogelijk, maar bemoeilijkt het werken vanuit een domeinoverstijgende en integrale gebiedsgerichte ontwikkeling, waarin opgaven met elkaar worden geïntegreerd en gecombineerd.

De regio zou graag zien dat de regels rond de PAGW-financiering worden aangepast zodat bijvoorbeeld geldstromen beter kunnen worden gebundeld en voldoende financiële flexibiliteit ontstaat in de uitvoering. Verder vragen we aandacht voor financiering van onderzoek, monitoring en evaluatie om te kunnen volgen of PAGW-doelstellingen worden behaald.

Tot zover onze reflectie.

Ingediende projecten derde tranche PAGW vanuit IJsselmeergebied

Vanuit het IJsselmeergebied zijn (voor 1 september 2022) elf voorstellen ingediend, waaronder twee voorstellen voor preverkenning en één voorstel voor onderzoek. In alfabetische volgorde zijn de elf voorstellen:

1. Doorontwikkeling Marker Wadden
2. Friese IJsselmeerkust
3. Geleidelijke landwaterovergangen bij de Klimaatbuffer IJsselmeer
4. Geleidelijke zoet-zoutovergang bij Den Oever
5. Kansrijke projecten uit de pre-verkenning IJssel-Vechtdelta
6. ONDERZOEK – De Onderwaterwereld van het IJsselmeergebied
7. Optimaliseren Oostvaardersoevers
8. PREVERKENNING - Ecologie/natte natuur Amsterdam Bay Area
9. PREVERKENNING - Natuurlijke Achteroevers
10. Versterking IJsselmeerdijk
11. Zuidelijke Randmeren – Een robuust ecosysteem in balans met recreatie

Als BPIJ hebben we besloten kennis te nemen van deze ingediende projecten. We begrijpen dat er, gezien het budget en de ingediende projectvoorstellen, keuzen moeten worden gemaakt. We voelen ons echter niet in de positie om een prioritering of fasering aan te geven, omdat de projecten elk hun eigen merites hebben. We wensen u daarom veel wijsheid bij toetsing en selectie en uiteindelijk (mede)financiering van projecten. Uiteraard hopen we dat die zo goed mogelijk

aansluiten bij onze gedachten en onze ambitie om het IJsselmeergebied een toekomstbestendig ecologisch systeem te laten zijn.

Tot slot

We zijn ervan overtuigd dat alleen door samen te werken als één overheid, projecten sterker en beter worden. We gaan dan ook graag met u in gesprek om gezamenlijk de PAGW natuurinvestering tot een succes te maken.

Hoogachtend,

B. Boerman
Duo-Voorzitter BPIJ

L. Kroon
Duo-Voorzitter BPIJ